

Zaslouží si kriminalita žen pozornost?

ALENA MAREŠOVÁ¹

Abstrakt

Kriminalita žen v ČR se prokazatelně mění – nikoliv radikálně, ale stoupá podíl žen mezi známými pachateli, ale i mezi odsouzenými k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a mění se též struktura jejich kriminality. Z pohledu autorky příspěvku všechna uvedená zjištění vedou jednoznačně k souhlasné odpovědi na otázku položenou v názvu příspěvku.

Klíčová slova

kriminalita žen, pachatelky, vývojové trendy, nepodmíněný trest odnětí svobody, vězněné ženy, penologická recidiva

Abstract

Women's crime in the Czech Republic is demonstrably changing – not radically, but the proportion of women among known offenders, but also among those sentenced to unconditional imprisonment, is increasing, and the structure of their crime is also changing. From the author's point of view, all of the above findings clearly lead to an affirmative answer to the question posed in the title of the article.

Key words

women's crime, female offenders, development trends, unconditional imprisonment, imprisoned women, penological recidivism

DOI <http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2025/ZC-13>

Úvod

Ženám jako pachatelkám trestné činnosti je věnována malá pozornost již tradičně, a to nejen v ČR, ale i ve světě. Je to zapříčiněno především výraznou převahou mužů mezi pachateli trestné činnosti, menší celkovou škodou způsobenou kriminalitou žen a též s ohledem na malý podíl žen na násilné kriminalitě a závažných formách dalších druhů kriminality. Z pohledu statistik o kriminalitě, zpracovávaných v resortech MV i MSp, lze v ČR až do konce století na kriminalitu zjednodušeně nahlížet jako na kriminalitu mužů. Teprve na přelomu století podíl žen mezi policií stíhanými známými pachateli překročil deset procent. V posledních letech se pohybuje kolem 15–16 %. V roce 2023 to bylo 16,4 %, v roce 2024 – 17,4 % (při poklesu počtu stíhaných osob). Zahraniční literatura uvádí vyšší podíl žen na kriminalitě – cca 20–25 %.² Takže necelá pětina, kterou tvoří ženy v ČR ze všech stíhaných a odsouzených osob (pokud vycházíme ze statistik resortů MV a MSp), staví

1 PhDr. Alena Marešová, Ph.D., Akademická pracovnice katedry kriminologie, Policejní akademie ČR v Praze, Lhotecká 559/7, P.O.BOX 54, 143 01 Praha 4, e-mail: maresova@polac.cz

2 Council on Criminal Justice.

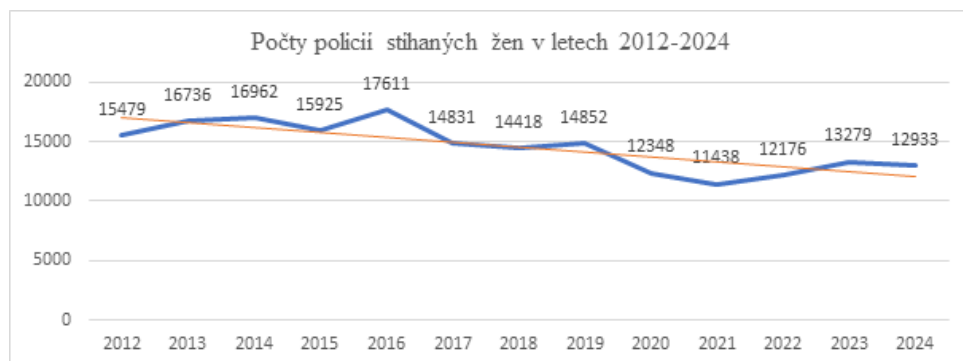
české ženy 21. století z pohledu mezinárodního srovnání do vcelku lichotivého světla. Ale souhrnná statistika v tomto případě klame, nutno vždy si ověřit rozdíly dané odlišnostmi v trestních zákonech. Např. v Německu s 25 % podílem žen mezi stíhanými pachateli nutno zdůraznit, že se jedná často o ženy stíhané za provozování zakázané prostituce (§ 184f StGB Ausübung verbotener Prostitution) – konkrétně za porušování zákazu provozu prostituce na určitých místech a v určitou denní dobu, za což jim hrozí trest až 6 měsíců odnětí svobody. Dále jsou často stíhány za trestné činy tzv. krivého podezírání (§ 164 StGB falsche Verdächtigung), nactiutrhání (§ 187 StGB Verleumdung) a zlomyslné pomlavy (§ 186 StGB üble Nachrede). Takže za skutky u nás nestíhané.

1 Vývojové trendy kriminality žen v ČR

Kriminalitě žen jako samostatnému fenoménu věnuje pozornost především kriminologie, a to proto, že se snaží vysvětlit nepřehlédnutelný a všeobecně známý rozdíl mezi podíly obou pohlaví na trestné činnosti (zhruba 80% podíl mužů a 20% podíl žen). Tzv. indexy kriminality tento rozdíl ještě prohlubují, protože jsou poměrem počtu trestných činů k počtu obyvatel, a jak známo, žen bývá obecně v populaci více než polovina. Nejvyšší rozdíl zastoupení žen mezi pachateli trestných činů je u mládeže do 18 let, kde zastoupení dívek mezi pachateli, z pohledu policejních statistik, je téměř zanedbatelné.

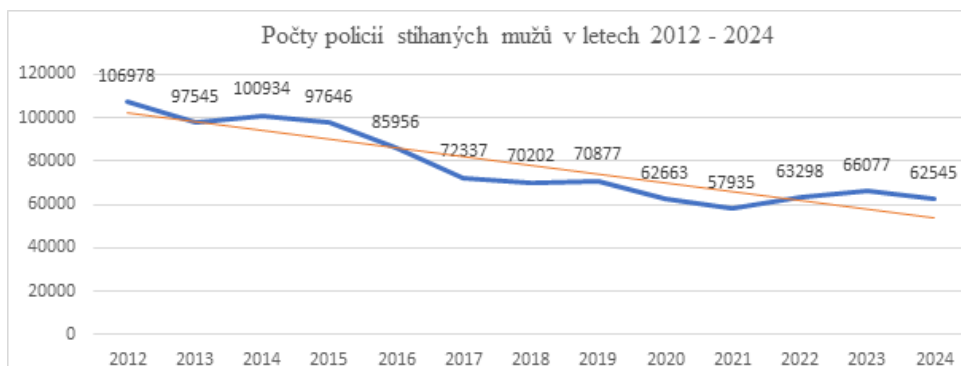
Níže uvedené grafy vývojových trendů počtů policií stíhaných pachatelů a pachatelek za posledních 13 let ukazují, že přestože počty stíhaných obou skupin klesají, pokles evidovaných pachatelů mužů je strmější – výraznější než u stíhaných žen.

Graf 1: Kriminalita žen v ČR z pohledu policejních statistik

Zdroj: statistiky Policie ČR

Graf 2: Kriminalita mužů v ČR z pohledu policejních statistik

Zdroj: statistiky Policie ČR

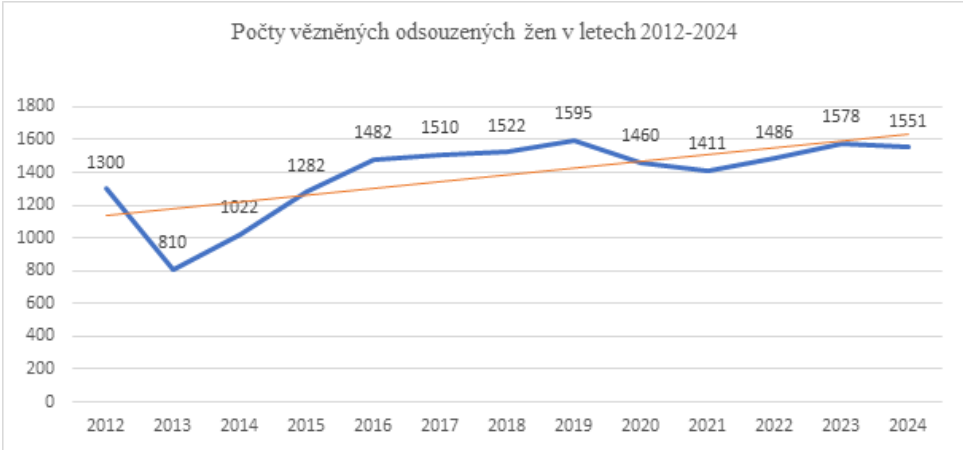
Z celkového počtu stíhaných nebo vyšetřovaných pachatelů v roce 2024 činili muži cca 83 % a ženy cca 17 %. Je známo a platí to stále, že ženy se dopouštějí nejčastěji majetkové trestné činnosti, byť v posledních letech ve srovnání s minulostí stále častěji motivované především opatřením prostředků na nákup drog. Jednoznačně u nich v absolutních počtech převládají krádeže tzv. prosté, kde v roce 2024 spáchaly ženy 17 % z objasněných trestných činů krádeže prosté. Právě zastoupení žen mezi pachateli krádeží určuje pak celkové procento žen mezi všemi v tom kterém roce stíhanými pachateli.

Dále uvádím **procentní zastoupení žen-pachatelek u trestných činů** vybraných z policejních statistik **za rok 2024** s ohledem na vysoké zastoupení žen mezi pachateli. Jsou to: tzv. **sociální podvody (62 % – nejvyšší procentní zastoupení u evidovaných objasněných skutků)**, úvěrový podvod (44 % z objasněných skutků v roce 2024), trestný čin zanedbání povinné výživy (31 %), drogové delikty (typu distribuce, přechovávání drog i výroba – 24 %), silniční nedbalostní dopravní nehody (21 % v roce 2024), trestné činy pod ohrožením návykové látky a opilství (12 %), ohrožování výchovy dítěte. Podíl žen na násilné kriminalitě je sice nízký, ale nikoliv zanedbatelný. Ženy jsou zpravidla pachateli násilí v dlouhodobých vztahových konfliktech, reagují na partnery v případě dlouhodobého týrání, jsou pachatelkami týrání svěřené osoby (dětí, ale i seniorů). Za vraždu bylo v minulém roce stíháno 32 žen.

Ve vězeňské populaci byly odsouzené ženy léta zastoupeny 5 %, v posledních letech se jejich podíl mezi vězni téměř zdvojnásobil na současných 9 %, přičemž převládá umístění odsouzených žen do věznic se střední a vysokou ostrahou – k 31. 12. 2024 – 83 % z vězněných žen. (Z toho lze mj. vyvodit, že to asi není za bagatelní trestnou činnost a nejedná se o ženy s dříve čistým trestním rejstříkem – tj. pravděpodobně byly již dříve pravomocně odsouzeny, ale k sankcím nespojeným s nepodmíněným odnětím svobody.)

Graf 3 pak jednoznačně dokládá, že vývojová křivka počtu vězněných žen má za stejné časové období úplně opačný trend než vývoj počtu stíhaných žen. Současně ilustruje, že počty vězněných žen v ČR jsou oproti minulosti relativně vysoké.

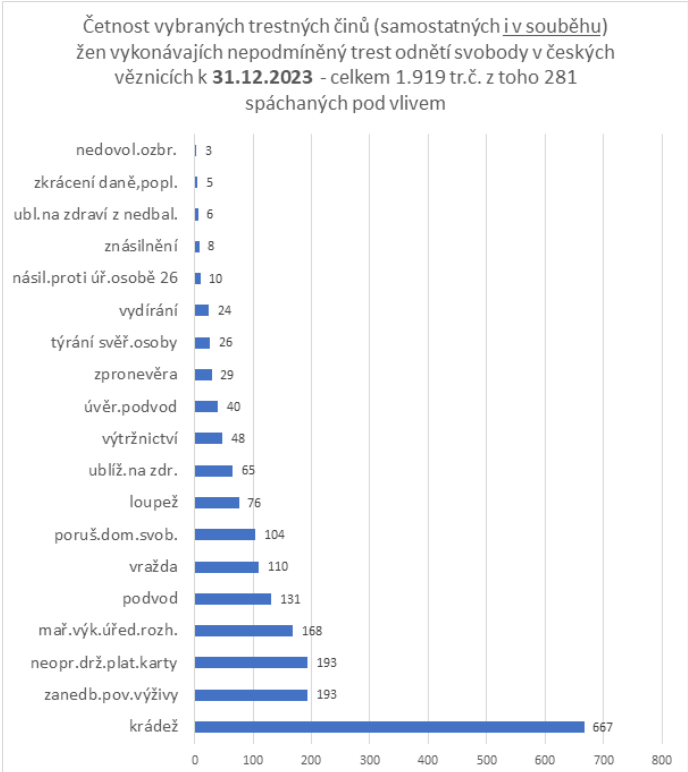
Graf 3: Počty vězněných žen v ČR

Zdroj: Vězeňská služba ČR, www.vscr.cz

Graf 4 pak zpřesňuje za jaké trestné činy byly toho času vězněné ženy odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Graf 4: Četnost vybraných trestných činů vězněných žen

Zdroj: Ročenka Vězeňské služby ČR, www.vscr.cz

Následující tabulky dokreslují některé znaky vězněných žen. Konkrétně věkovou skladbu a jejich kriminální recidivu.

Tab. 1: Členění vězněných žen podle věku k 31. 12. 2023

Věková kategorie	Počet odsouzených žen
18	1
19	4
20	5
21	8
22	61
25–29	199
30–34	343
35–39	326
40–44	248
45–49	168
50–54	102
55–59	39
60–64	38
65–69	23
70–74	8
75–79	3
Nad 80	2
Celkem	1 578

Zdroj: www.vscr.cz

Je zjevné, že převažují **ženy ve věku od 25 let do 50 let. Tvoří více než 80 % ze všech vězněných žen.** Současně toto zjištění lze užít i při hodnocení další tabulky, která člení vězněné ženy podle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody (tj. tzv. penologické recidivy).

Tab. 2: Členění odsouzených žen podle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody k 31. 12. 2023

Kolikrát ve výkonu trestu	Celkem	Celkem v %
0x	823	52,2
1x	370	23,4
2x	160	10,1
3x a více	225	14,3

Zdroj: www.vscr.cz

Na první pohled tabulka dokládá, že více než polovina žen je vězněna poprvé a čtvrtina podruhé. Ale musíme si uvědomit, že se jedná o tzv. **penologickou recidivu**,³ která se v případě žen výrazně liší od tzv. **trestně právní recidivy**.⁴ A že většina žen souzených za majetkovou trestnou činnost odchází od soudu s podmíněným nebo jiným alternativním trestem. Takže značná část žen poprvé či podruhé vězněných mívá za sebou bohatou kriminální minulost včetně trestního řízení před soudem – tomu nasvědčuje i vyšší věk vězněných žen, jak dokladuje první tabulka.

Závěr

Z pohledu autorky příspěvku všechna uvedená zjištění vedou jednoznačně k souhlasné odpovědi na otázku položenou v názvu příspěvku. Tj. bylo by velmi žádoucí opět po mnoha letech věnovat pozornost kriminalitě českých žen, ženám za trestnou činnost odsouzeným a efektivitě jim uložených sankcí, věnovat pozornost preventivním opatřením zaměřeným na předcházení kriminální recidivě u trestně stíhaných i vězněných žen.

Lze se přitom odvolat i na zahraniční zkušenosti a poznatky. Např. podle Women's Justice Commission,⁵ což je víceletá v USA působící výzkumná a komunikační iniciativa věnující se ženám v justičním systému a vytvářející konsenzus pro reformy tohoto systému založené na důkazech – věcných argumentech. Její analýzy pokrývají celý rozsah soudnictví pro

3 Penologická recidiva – stav kolikrát konkrétní odsouzený/á vykonal/a nepodmíněný výkon trestu odnětí svobody (byl/a uvězněn/a v českých věznicích).

4 Trestně právní recidiva – stav kdy se konkrétní pachatel/ka znovu dopustí trestného činu, a to poté, co byl/a dříve pravomocně odsouzen/a za spáchání jiného trestného činu.

5 Women's Justice Commission (<https://counciloncj-org.translate.goog/womens-justice-commission/>)

dospělé – od zatčení, přes stíhání, obvinění, odsouzení, uvěznění, propuštění z vězení až po péči o ženy po vykonání uloženého trestu.

Jak ze zpráv této instituce vyplývá, kontakt žen se systémem trestní justice ve světě má v posledních desetiletích obecně vzestupnou tendenci, zatímco srovnatelné údaje u mužů klesají. Zahrnuje to větší míru zatčení u žen a vyšší míru uvěznění za drogové i násilné trestné činy. Jediné pozitivum, které tato iniciativa zjistila, tak že u žen propuštěných z vězení je menší pravděpodobnost kriminální recidivy než u mužů.

Kriminalita žen v ČR se prokazatelně též mění – nikoliv radikálně, ale stoupá podíl žen mezi známými pachateli, ale i mezi odsouzenými k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a mění se struktura kriminality žen. Konkrétně zastoupení žen u hospodářské kriminality v ČR v roce 2024 již vystoupilo na 38 %, vysoké zastoupení žen je i u domácího násilí, jak je uvedeno výše, u neplnění vyživovací povinnosti, stále se zvyšuje podíl žen u trestných činů v dopravě a trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu. Vysoké zastoupení žen je mezi dealery drog. Těmto poznatkům je nezbytné věnovat pozornost, a reagovat především preventivními opatřeními s cílem zabránit dalšímu zvyšování počtu pachatelek v ženské populaci a u existujících pachatelek zabránit jejich kriminální recidivě. Již teď lze prognózovat zvýšení výskytu kriminality žen v kyberprostoru, zvýšení ženami spáchaných podvodů a zpronevěr v zaměstnání atd., tak jak se zvyšuje zastoupení žen v různých finančních institucích, rozhodujících orgánech, v politických funkcích apod. K tomu by bylo optimální znovu dosáhnout vykazování trestných činů spáchaných ženami v českých veřejně dostupných základních policejních statistikách. Totéž platí i o ženách – osobách, a to jak pachatelkách, tak obětech, a umožnit tak i jiným resortům, vědeckým institucím a kriminologickému výzkumu, aby svoje poznatky mohly doložit i ověřit oficiálními statistikami.

Je zajímavé, že v době, kdy státní instituce (včetně všech orgánů činných v trestním řízení) zpracovávají každoročně různé preventivní programy, víceleté koncepce, řeší gender problematiku apod., v žádné z nich není věnována pozornost aktuálním šetřením a hledáním odpovědí na otázky typu „7 zlatých otázek kriminalistiky“.⁶ Potom se nelze divit, že většina navrhovaných preventivních opatření je neefektivní jak z pohledu vynakládaných prostředků, tak i konkrétních dopadů na snižování kriminality a kriminální recidivy.

6 Jen pro připomenutí: co, kdo, kdy, kde, jak, proč, čím a nezbytné vzájemné souvislosti.